

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2020. gada 24. martā

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Sanita Osipova, tiesneši Daiga Rezevska un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemtus Rīgas rajona tiesas un Zemgales rajona tiesas (turpmāk – Pieteikumu iesniedzējas) pieteikumus par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 39/2020, Nr. 40/2020 un Nr. 50/2020),

konstatēja:

1. Pieteikumu iesniedzējas lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Enerģētikas likuma 42.³ panta pirmo daļu (šeit un turpmāk – redakcijā, kas bija spēkā no 2008. gada 4. jūlija līdz 2016. gada 7. martam), ciktāl šī norma nosaka energoapgādes komersanta tiesības uz kompensāciju, (turpmāk – apstrīdētā likuma norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 64. un 105. pantam un spēkā neesošu no personas pamattiesību aizskāruma rašanās brīža;

1.2. atzīt Ministru kabineta 2008. gada 16. decembra noteikumu Nr. 1048 “Dabasgāzes piegādes un lietošanas noteikumi” (turpmāk – Noteikumi Nr. 1048) 56. un 58. punktu, ciktāl šīs normas nosaka energoapgādes komersanta (sistēmas

operatora) tiesības uz kompensāciju (turpmāk arī kopā – apstrīdētās noteikumu normas) par neatbilstošu Satversmes 64. un 105. pantam, kā arī apstrīdētajai likuma normai un spēkā neesošu no personas pamattiesību aizskāruma rašanās brīža;

1.3. Zemgales rajona tiesa un Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesa pieteikumos (Nr. 40/2020 un Nr. 50/2020) lūdz atzīt arī Noteikumu Nr. 1048 87. punktu, ciktāl tas nosaka energoapgādes komersanta (sistēmas operatora) tiesības aprēķināt dabasgāzes daudzumu pēc diferencētajām patēriņa normām (turpmāk kopā ar Noteikumu Nr. 1048 56. un 58. punktu – apstrīdētās noteikumu normas) par neatbilstošu Satversmes 64. un 105. pantam un apstrīdētajai likuma normai.

Pieteikumu iesniedzējas ir vērsušās Satversmes tiesā ar trīs atsevišķiem pieteikumiem. Vienlaikus tie visi pēc būtības ir iesniegti par vienu un to pašu pamattiesību iespējamo aizskārumu, satur līdzīgu juridisko pamatojumu un faktisko apstākļu izklāstu. Tādējādi visus pieteikumus ir lietderīgi izskatīt vienlaikus.

2. Enerģētikas likuma 42.³ panta pirmā daļa noteica:

“Ja energoapgādes komersants konstatē, ka enerģijas lietotājs ir pārkāpis Ministru kabineta noteikumus par dabasgāzes piegādi un lietošanu vai līgumu par dabasgāzes piegādi un tā rezultātā enerģijas lietotājam ir samazināts uzskaitītais dabasgāzes patēriņa apjoms vai radīta iespēja dabasgāzi patērēt bez maksas, enerģijas lietotājs samaksā energoapgādes komersantam par izlietoto dabasgāzi, kā arī kompensāciju. Kārtību, kādā energoapgādes komersants nosaka faktiski patērētās dabasgāzes daudzumu, kā arī kompensācijas apmēru un aprēķināšanas kārtību, nosaka Ministru kabinets.”

Noteikumu Nr. 1048 56. punkts nosaka:

“Ja sistēmas operators konstatē šo noteikumu vai līguma pārkāpumu, kura dēļ lietotājam ir samazināts uzskaitītais dabasgāzes patēriņa apjoms vai radīta iespēja dabasgāzi patērēt bez maksas, lietotājs samaksā sistēmas operatoram par izlietoto dabasgāzi, kā arī kompensāciju.”

Savukārt šo noteikumu 58. punkts paredz, ka “Sistēmas operators šo noteikumu 56. punktā paredzēto kompensāciju nosaka, reizinot aprēķināto izlietotās dabasgāzes daudzumu ar tarifu divkāršā apmērā”.

Saskaņā ar Noteikumu Nr. 1048 87. punktu “Sistēmas operators aprēķina šo noteikumu 56. punktā minētā pārkāpuma rezultātā izlietotās dabasgāzes daudzumu mājsaimniecības lietotājam saskaņā ar sistēmas operatora apstiprinātajā norēķinu kārtībā noteiktajām dabasgāzes diferencētajām patēriņa normām”.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.¹ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei, bet saskaņā ar minētā panta 3. punktu – lietas par Ministru kabineta noteikumu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām. Līdz ar to pieteikumā ietvertie prasījumi ir piekritīgi Satversmes tiesai.

5. Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 9. punkts noteic, ka tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu ir tiesai, izskatot civillietu. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.¹ panta pirmās daļas 1. punktam pieteikums iesniedzams, ja tiesa, izskatot civillietu pirmajā instancē, uzskata, ka norma, kas būtu jāpiemēro šajā lietā, neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Pieteikumu iesniedzēju izskatīšanā ir civillietas, kurās energoapgādes komersants, pamatojoties uz apstrīdēto likuma normu un apstrīdētajām noteikumu normām, cēlis prasību par parāda piedziņu pret fiziskajām personām (mājsaimniecības lietotājiem). Pieteikumu iesniedzējas uzskata, ka apstrīdētā likuma norma nepietiekami skaidri nosaka Ministru kabinetam piešķirtā pilnvarojuma apjomu un galvenos virzienus. Tāpat esot pamats uzskatīt, ka pieņemot apstrīdētās noteikumu normas Ministru kabinets pārkāpis likumdevēja pilnvarojumu, kā arī ir pārkāpis Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības. Tādēļ Pieteikumu iesniedzējas nolēmušas iesniegt pieteikumus Satversmes tiesā un apturēt tiesvedību minētajās civillietās.

Līdz ar to Pieteikumu iesniedzējas ir tiesīgas iesniegt pieteikumus, ievērojot tiem Satversmes tiesas likuma 18. un 19.¹ pantā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punktu Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Lai izvērtētu, vai pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu, jānoskaidro, vai: 1) prasījums formāli ir izspriests, 2) prasījums ir mainījies pēc būtības, 3) pastāv būtiski jauni apstākļi, kuru dēļ prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10.1.–10.5. punktu*).

Satversmes tiesa 2020. gada 20. martā ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2019-10-0103 “Par Enerģētikas likuma 42.³ panta pirmās daļas (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2016. gada 7. martam) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 64. un 105. pantam un Ministru kabineta 2008. gada 16. decembra noteikumu Nr. 1048 „Dabaszāģes piegādes un lietošanas noteikumi” 56., 58. un 87. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 64. un 105. pantam un Enerģētikas likuma 42.³ panta pirmajai daļai (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2016. gada 7. martam)” (turpmāk – lieta Nr. 2019-10-0103).

Spriedumā lietā Nr. 2019-10-0103 Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētā likuma norma ierobežo personai – mājsaimniecības lietotājam – Satversmes 105. pantā ietvertās pamattiesības. Šis ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā

kārtībā pieņemtu likumu, tam ir leģitīmi mērķi, un tas atbilst samērīguma principam. Tādēļ Satversmes tiesa atzina apstrīdēto likuma normu par atbilstošu Satversmes 64. un 105. pantam.

Savukārt attiecībā uz apstrīdētajām noteikumu normām Satversmes tiesa secināja, ka tās ir izdotas *ultra vires*, un tādējādi tajās ietvertais pamattiesību ierobežojums nav noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu. Tādējādi apstrīdētās noteikumu normas atzītas par neatbilstošām Satversmes 64. un 105. pantam un attiecībā uz personām, kam tās piemērotas vai būtu jāpiemēro tiesā, par spēkā neesošām no izdošanas brīža. Satversmes tiesa arī norādīja, ka tai nav nepieciešams vērtēt apstrīdēto noteikumu normu atbilstību apstrīdētajai likuma normai, jo ir konstatēta to neatbilstība Satversmei.

Līdz ar to pieteikumā ietvertie prasījumi pēc būtības jau ir izspiesti.

Ņemot vērā konstatēto un, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc Rīgas rajona tiesas un Zemgales rajona tiesas pieteikumiem (pieteikums Nr. 39/2020, Nr. 40/2020 un Nr. 50/2020).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

S. Osipova